

บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมืองลำพูน

THE ROLES OF SANGHA ADMINISTRATORS IN SANGHA AFFAIRS

ADMINISTRATION AT MUANG LAMPHUN DISTRICT

พระปฏิภาณ ฐิริปัญโญ (ผางวงนา)*

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมืองลำพูน มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ ๑) เพื่อศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอเมืองลำพูน ๒) เพื่อเปรียบเทียบบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมืองลำพูนตามจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๓) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ปัญหา ต่อบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมืองลำพูน และ ๔) เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองลำพูน

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ระดับบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมืองลำพูน พบว่า บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสาธารณูปการ มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการปกครองและด้านการศาสนศึกษา และด้านการเผยแผ่และด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

๒. การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมืองลำพูน การทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างตามการจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. ผลการศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมืองลำพูน พบว่าในด้านการเผยแผ่มีปัญหามากที่สุดคือ ขาดบุคลากรในการเผยแผ่ และบุคลากรที่มีอยู่ขาดทักษะความรู้ในการเผยแผ่ ซึ่งควรมีการจัดการอบรม และส่งเสริมบุคลากรให้มีทักษะความรู้ในการเผยแผ่มากยิ่งขึ้น

๔. ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่เน้นในเรื่องของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้วยความเป็นระเบียบเรียบร้อย ให้ความร่วมมือกับคณะสงฆ์ในการสนองงานการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาและประโยชน์ต่อสาธารณะอย่างแท้จริง

คำสำคัญ : บทบาท, พระสังฆาธิการ, การบริหาร, กิจการคณะสงฆ์

* นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ABSTRACT

The research study is The roles of Sangha administration in Sangha affairs administrators at Muang Lamphun District, The objectives of this study were 1) to study the roles of Sangha administration in Sangha affairs administrators at Muang Lamphun District 2) to compare The roles of Sangha administration in Sangha affairs administrators at Muang Lamphun District were classified by personal factors 3) to study the obstacle and suggestions about solving the problems to the roles of Sangha affairs administration in Sangha administrators at Muang Lamphun District and 4) to study patterns of the roles of Sangha administration in Sangha affairs administrators at Muang Lamphun District.

The findings of this dissertation are as follows:

1. The role level of Sangha administration in Sangha affairs administrators at Muang Lamphun District findings the Monks in Muang Lamphun District have the level of comments of the roles of Sangha administration in Sangha affairs administrators at Muang Lamphun District the overview that high levels ($\bar{X} = 3.68$). When considering a list of found aspects Public assistance most comments, followed by domination and Religious Studies, and Buddhism Propagation and Public assistance opinions of minimal.

2. A comparison of the level of the comments of The roles of Sangha administration in Sangha affairs administrators in Sangha administration at Muang Lamphun District with the Hypothesis testing by Difference analysis according to the classification by personal factors, such as including were not significantly different It rejects the hypothesis.

3. Study results the problems, obstacle and suggestions about The role level of Sangha administration on Sangha administrators in Muang Lamphun District, findings the most problematic of Buddhism Propagation is the lack of personnel in the role and existing personnel lack of knowledge, In propagation, which should have the training and promotion of personnel have the skills, knowledge in propagation more.

4. The Quality study results found key informant mainly are focusing to strengthening the most important information provider focused on the subject of Sangha administration with tidiness. Cooperating with the monks in order to meet all of the 6 tasks in order to be beneficial to Buddhism, and truly beneficial to the public.

Keywords : Roles, Sangha Leader, Administration, Administrators in Sangha Affairs

๑.บทนำ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เป็นที่แพร่หลายในทุกยุคทุกสมัย ตั้งแต่พระโศภนเถระกับพระอุตรเถระหัวหน้าพระธรรมทูตได้นำพระพุทธศาสนาเข้ามาในประเทศไทยนับตั้งแต่นั้นมา พระสงฆ์นับว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ ในการบริหารงานเผยแผ่หลักพระธรรมคำสอน เพราะพระสงฆ์เป็นส่วนหนึ่งของพระรัตนตรัย เป็นผู้นำทางด้านจิตใจของประชาชน การที่เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติชอบทำให้ประชาชนเกิดความเลื่อมใสเห็นว่าพระสงฆ์เป็นผู้มีศีลธรรม มีความบริสุทธิ์และเสียสละเพื่อส่วนรวม ปัจจุบันประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่ ร้อยละ ๙๖ ต่างยอมรับพระพุทธศาสนาเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจ^๑ จึงเกิดความเจริญรุ่งเรืองมาสู่ประเทศชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เมื่อประชาชนมีความสุขประเทศชาติย่อมเกิดความเจริญ พัฒนาการของบทบาทพระสงฆ์ในประเทศไทยมีความชัดเจนขึ้นตามลำดับ ตั้งแต่สมัยแรกเริ่มรัชกาลที่ ๑ มีการตรากฎหมายเกี่ยวกับพระสงฆ์เพื่อใช้ในการปกครองพระสงฆ์ให้มีความเรียบร้อยดีงาม ในสมัยนั้นเรียกว่า “กฎหมายพระสงฆ์” มีการบังคับใช้เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมทำนุบำรุงพระสงฆ์ที่ดีและมีข้อลงโทษสำหรับพระสงฆ์ที่กระทำความผิดต่อพระวินัยบัญญัติ ตั้งแต่รัชสมัยรัชกาลที่ ๑ เป็นต้นมา รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ได้มีบทบาทเสมือนเครื่องคัดกรองพระสงฆ์ให้อยู่ในทำนองครองธรรม มีการระบุดุคสมมติการเป็นพระสงฆ์ผู้ที่สามารถจะปกครองและบริหารงานคณะสงฆ์ให้ได้บรรลุผลตามแนวทางของศูนย์กลางอำนาจบริหาร พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ได้ปรับปรุงกฎหมายพระสงฆ์ขึ้นใหม่เพื่อให้เป็นไปตามยุคสมัยพระราชบัญญัตินี้เรียกชื่อใหม่ว่า “พระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์” ร.ศ.๑๒๑ มีพระราชประสงค์จะทรงทำนุบำรุงสั่งสมมณฑลให้เจริญคุณสมบัตินั้นคงสืบไปในพระศาสนาจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้ตราเป็นพระราชบัญญัติ^๒ ถัดจากนั้นเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ มีระบบระเบียบแบบแผน มีวิธีการบริหารจัดการที่ได้รับการพัฒนามาตามลำดับ พระสงฆ์มีตำแหน่งหน้าที่มีอำนาจในการบริหารงาน ในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาวชิราลงกรณรัชกาลที่ ๙ มีการปรับปรุงเนื้อหาพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ให้ทัน

^๑ พระสมุห์สมหวัง ยุติโก (สุวรรณคร), “การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอเมืองจังหวัดสระบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^๒ สถาบันพระสงฆ์สงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, คู่มือพระสงฆ์สงฆ์ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๕), หน้า ๓๑.

ยุคสมัย บทบาทของพระสังฆาธิการทุกระดับ มีการแบ่งงานให้ฝ่ายต่างๆรับผิดชอบ ตามความรู้ความสามารถ ทั้งยังมีการเปิดโอกาสในการอบรมเพิ่มศักยภาพพระสงฆ์ให้มีคุณภาพ เพื่อสอดคล้องกับการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ในการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ในด้านต่างๆ คือด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ ด้านการเผยแผ่ และด้านการสาธารณสงเคราะห์^๓

อำเภอเมืองลำพูน มีวัดสังกัดคณะสงฆ์มหานิกายทั้งหมด ๑๖๙ วัด มีพระสงฆ์จำนวน ๕๓๒ รูป และมีสามเณรจำนวน ๗๐๕ รูป รวมทั้งหมด ๑,๒๓๗ รูป^๔ มีเฉพาะพระสังฆาธิการตามระเบียบกฎหมายเถรสมาคม^๕ จำนวน ๑๔๘ รูป จำนวนเหล่านี้เป็นจำนวนเฉพาะที่ขึ้นทะเบียนอาศัยในเขตอำเภอเมืองลำพูนเท่านั้น และเขตอำเภอเมืองลำพูนยังประกอบด้วยสถานศึกษาทางพระพุทธศาสนา มีโรงเรียนพระปริยัติศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา อีกหลายแห่ง เป็นสถานศึกษาเล่าเรียนของพระสงฆ์และสามเณรในจังหวัดลำพูนและจังหวัดใกล้เคียงทั้งยังเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน จึงมีพระสงฆ์และสามเณรต่างถิ่นเข้ามาศึกษาหาความรู้และดำเนินกิจกรรมต่างๆในเขตอำเภอเมือง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมในด้านส่งเสริมศักยภาพจังหวัดแต่บางครั้งส่วนหนึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาทางด้านการปกครองการควบคุมให้ประพฤติตนให้เป็นไปตามพระวินัย และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ภายในเขตอำเภอเมืองลำพูนพระสังฆาธิการจำเป็นต้องมีบทบาทในการดูแลและสนับสนุนงานกิจการคณะสงฆ์ให้เกิดประสิทธิภาพสมตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย

ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมืองลำพูน ในทุกๆด้านซึ่งผู้บริหารจะบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้นั้นต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของทฤษฎีและหลักการบริหารเพื่อจะได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการดำเนินงานในด้านต่างๆและใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนและพัฒนากิจการของคณะสงฆ์อำเภอเมืองลำพูนให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองสืบต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมืองลำพูน

๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมืองลำพูนตามจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ปัญหา ต่อบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมืองลำพูน

^๓ กองพุทธสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, การพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๔), หน้า ๔.

^๔ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน, ข้อมูลศาสนสถาน และพระภิกษุสามเณร จังหวัดลำพูน ประจำปี ๒๕๕๖. (อัตสำเนา)

^๕ สถาบันพระสังฆาธิการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, คู่มือพระสังฆาธิการ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๕), หน้า ๒๖๔.

๒.๔ เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองลำพูน

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย การศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมืองลำพูน ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) กับกลุ่มประชากรที่ได้กำหนดไว้ และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๑ ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ในอำเภอเมืองลำพูน จำนวน ๕๓๒ รูป

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ในอำเภอเมืองลำพูน มีจำนวน ๒๒๘ รูป

๓.๒.๓ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน ๗ รูป

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมืองลำพูน” และผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้เก็บข้อมูลโดยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Intertie)

๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

ก. เชิงปริมาณ

๓.๔.๑ ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลประชากรของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาแผนกสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

๓.๔.๒ ระดับบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมืองลำพูน วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

๓.๔.๓ การเปรียบเทียบบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมืองลำพูน โดยจำแนกตามข้อมูลประชากร วิเคราะห์โดยการทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test) ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way Anova) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจึงทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD)

๓.๔.๔ ข้อคำถามปลายเปิดที่แสดงปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยจะทำการจัดกลุ่มตามประเด็นที่กำหนดไว้ในแบบสอบถามปลายเปิด จากนั้นทำการวิเคราะห์ โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency)

ข. เชิงคุณภาพ

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis Technique) พร้อมทั้งนำเสนอโดยวิธีการพรรณนาอ้างอิงคำพูดบุคคล

๔. ผลการวิจัย

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

พระสงฆ์ในอำเภอเมืองลำพูน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๓๑ - ๕๐ ปี มีจำนวน ๖๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๐ มีพรรษาอยู่ในช่วง ๖-๑๐ พรรษาจำนวน ๖๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๒ มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน ๗๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๐ การศึกษาทางธรรมอยู่ในระดับนักธรรมเอก จำนวน ๑๗๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๘.๑ และไม่มีเปรียญธรรม จำนวน ๑๙๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘๕.๑

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมืองลำพูน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมืองลำพูนพบว่า พระสงฆ์ในอำเภอเมืองลำพูนมีระดับความคิดเห็นต่อบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๘$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสาธารณูปการ มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{X} = ๓.๘๑$) รองลงมาคือด้านการปกครองและด้านการศาสนศึกษา ($\bar{X} = ๓.๗๗$) และด้านการเผยแผ่และด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด ($\bar{X} = ๓.๕๗$)

๔.๓ ผลการทดสอบสมมติฐาน

การทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างตามการจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๔.๔ ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่กล่าวว่า ด้านการปกครองคณะสงฆ์นั้นจำเป็นต้องอาศัยทั้งพระเดชและพระคุณในการปกครอง ใช้วิธีการปกครองด้วยความเมตตาและให้เกียรติซึ่งกันและกันในหมู่คณะสงฆ์ เสริมสร้างความสามัคคีในหมู่สงฆ์เพื่อให้การปกครองมีความราบรื่นและพระสงฆ์ส่วนใหญ่ไม่กระด้างกระเดื่องต่อเจ้าคณะผู้ปกครอง และสามารถสนองงานการคณะสงฆ์ต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการศาสนศึกษานั้นเป็นการส่งเสริมให้พระสงฆ์สามเณรได้รับการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรมอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน ตลอดจนสนับสนุนปัจจัยต่างๆ เช่น ค่าพาหนะ ค่าภัตตาหาร เป็นต้น ซึ่งจะทำให้พระสงฆ์สามเณรได้รับโอกาสทางการศึกษาและมีวิชาความรู้ติดตัวไปใช้ในอนาคต ด้านการส่งเสริมด้านการศึกษาสงเคราะห์นั้นเป็นการให้การส่งเสริมและสนับสนุนทางด้านการศึกษาแก่กุลบุตรทั่วไปในสถาบันการศึกษาต่างๆ ทั้งในรูปแบบของการมอบทุนการศึกษา การจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธานุศาสนวันอาทิตย์ การระดมทุนต่างๆ การจัดตั้งทุนนิธิเพื่อการศึกษา เพื่อเป็นการส่งเสริมให้กุลบุตรได้มีโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน ด้านการเผยแผ่ธรรมะนั้นมีทั้งการเผยแผ่ในรูปแบบการจัดโครงการต่างๆ โดยอาศัยความร่วมมือของคณะสงฆ์ทั้งในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด ในการร่วมมือกับดำเนินการขับเคลื่อนโครงการธรรมะสู่ประชาชนในรูปแบบต่างๆ ซึ่งถือเป็นการเผยแผ่ในเชิงรุก และนอกจากนี้ยังมีการเผยแผ่ในรูปแบบของการแสดงธรรมและการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวันอัมมัสสวนะ ซึ่งเป้าหมายของการเผยแผ่คือการสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมให้กับประชาชน ให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการสาธารณูปการนั้นเป็นงานทั้งในด้านการก่อสร้างเสนาสนะต่างๆ การดูแลสาธารณูปการและ

สาธารณูปโภคให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและสามารถใช้การได้เป็นอย่างดี ตลอดถึงการก่อสร้าง
ที่เน้นการใช้งานด้านการปฏิบัติธรรมอย่างเต็มที่เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าต่อมูลค่าสิ่งก่อสร้างต่างๆ อย่าง
เต็มที่ และด้านการสาธารณสงเคราะห์เป็นการช่วยเหลือแก่สาธารณะในรูปแบบต่างๆ ทั้งการบริจาค
สิ่งของ การช่วยเหลือชุมชนในกิจการต่างๆ การอบรมให้ความรู้เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคม
ชุมชนได้อย่างปกติสุข ซึ่งถือได้ว่าเป็นการสงเคราะห์ที่ก่อให้เกิดผลแก่สาธารณชนในวงกว้างและ
สามารถสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับสาธารณะได้อย่างแท้จริง

๕. สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง บทบาทพระสงฆ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมือง
ลำพูน ด้วยวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ดังนี้

การปกครองคณะสงฆ์ตามระเบียบ
ต่างๆ ในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่
คณะ และประชุมชี้แจงกฎระเบียบ
เพื่อสร้างความเข้าใจ

ด้านการปกครอง

- การปกครองตามระเบียบของทางคณะสงฆ์
- การออกระเบียบในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ
- การจัดประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่อชี้แจงกฎระเบียบ

ส่งเสริมการศึกษาทางโลกและทางธรรมสำหรับพระสงฆ์ สามเณร รวมทั้ง
การออกตรวจเยี่ยมสำนัก ศาสนศึกษา

ด้านการศึกษา

- ส่งเสริมให้พระภิกษุได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียน
- สนับสนุนให้พระภิกษุและสามเณรเรียนมัธยมศึกษาและบาลี
- การตรวจตราเยี่ยมเยียนสำนักศาสนศึกษา

จัดตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์และ
สนับสนุนการศึกษา อุปการณ
การศึกษา การกีฬาแก่เด็กและ
เยาวชนในโรงเรียน

ด้านการศึกษาสงเคราะห์

- การตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กและเยาวชน
- สนับสนุนทุนการศึกษาแก่นักเรียน
- การช่วยเหลือด้านอุปการณการศึกษาหรืออุปการณการศึกษา

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน

ด้านการสาธารณสงเคราะห์

- การกำหนดแผนงานการสงเคราะห์ประชาชน
- การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของชุมชน
- การส่งเสริมสนับสนุนการก่อสร้างระบบประปาหมู่บ้าน

ด้านการสาธารณูปการ

- การควบคุมดูแลการก่อสร้างโดยส่งเสริมศิลปะท้องถิ่น
- การจัดบริเวณวัดเพื่อให้เป็นสถานที่ธรรมสำหรับประชาชน
- การจัดสาธารณูปโภคภายในวัด

ด้านการเผยแผ่

- การกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
- การแนะนำอบรมประชาชนให้ได้เข้าใจในศาสนาพุทธ
- การจัดตั้งห้องสมุดภายในวัดเพื่อประโยชน์ในการศึกษา

การกำหนดแผนการสงเคราะห์
ประชาชนและการช่วยเหลือชุมชน
รวมทั้งการจัดสร้างระบบประปา
หมู่บ้านเพื่อการบริโภค

การส่งเสริมการก่อสร้างศาสนะโดยคำนึงถึงศิลปะท้องถิ่น จัดให้มีลาน
ปฏิบัติธรรมและสิ่งสาธารณูปโภคพื้นฐานในวัด

การจัดกิจกรรมในวันสำคัญทาง
พระพุทธศาสนา อบรมให้ความรู้
ด้านศาสนาพิธีและจัดให้มีห้องสมุด
ภายในวัด

แผนภาพที่ ๒ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

๖. ข้อเสนอแนะ

๖.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) ควรส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์แบบบูรณาการทั้งจากบนลงล่างและจากล่างสู่บน เป็นการบริหารในรูปแบบบูรณาการร่วมกันระหว่างพระสงฆ์และพระสังฆาธิการในการร่วมกันกำหนดทิศทางคณะสงฆ์ในอนาคต และการส่งเสริมการใช้กฎระเบียบต่างๆ อย่างจริงจังเมื่อเกิดอธิกรณ์ใดๆ ขึ้น สามารถที่จะระงับหรือแก้ไขได้

๒) ควรเสริมสร้างแนวทางการศึกษาภาษาบาลีควบคู่กับการศึกษาด้านสามัญ รวมทั้งให้การส่งเสริมบุคลากรทางการศึกษาภาษาบาลีและพระปริยัติธรรมให้สามารถใช้ความรู้ในการพัฒนาการศึกษาพระปริยัติธรรมได้อย่างเต็มที่ รวมทั้งให้การสนับสนุนส่งเสริมทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนที่ยากไร้หรือขาดโอกาสทางการศึกษา เพื่อให้ได้รับโอกาสทางการศึกษาในระดับสูงต่อไป

๓) การส่งเสริมการพัฒนารูปแบบวิธีการแสดงธรรมและการเผยแผ่ที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนแก่พระสงฆ์ สามเณรให้มากยิ่งขึ้น เพราะการเผยแผ่เป็นหัวใจสำคัญของการคงอยู่ของพระพุทธศาสนาอย่างหนึ่งเช่นกัน

๔) การก่อสร้างเสนาสนะถาวรวัตถุต่างๆ ภายในวัดควรมีการกำหนดแผนงานที่ชัดเจน ซึ่งควรเป็นการวางนโยบายควบคู่กับแผนการดำเนินงานเพื่อที่จะทำให้การปฏิบัติงานต่างๆ เป็นไปอย่างมีระบบระเบียบและเป็นไปตามแผนงานที่ได้วางไว้

๕) การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างวัดกับบ้านให้มากขึ้น ซึ่งอาจใช้แนวทาง “บวร” หรือ บ้าน วัด โรงเรียน ในการทำกิจกรรมเพื่อชุมชนร่วมกัน

๖.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑) พระสังฆาธิการควรมีการปกครองพระสงฆ์สามเณรในความปกครองที่รัดกุมและเคร่งครัดมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่ควรหย่อนยานด้านพระธรรมวินัย เพราะอาจก่อให้เกิดข้อครหาจากประชาชนทั่วไปถึงการประพฤติตนที่ไม่เหมาะสมกับสมณสาธูป

๒) พระสังฆาธิการควรให้การส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ให้มากยิ่งขึ้น รวมถึงการให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษาแก่กุลบุตรที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ตลอดจนถึงโอกาสทางการศึกษา เพื่อให้สามารถมีโอกาสในการศึกษาเล่าเรียนได้อย่างทั่วถึงกัน

๓) พระสังฆาธิการควรมีรูปแบบในการเผยแผ่ธรรมะที่เป็นรูปธรรมและเป็นเชิงรุกให้มากยิ่งขึ้น โดยอาศัยโอกาสในวันสำคัญทางศาสนาต่างๆ ในการจัดกิจกรรมเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๔) พระสังฆาธิการควรมีการใช้ประโยชน์จากการก่อสร้างเสนาสนะถาวรวัตถุให้มีความคุ้มค่ากับการก่อสร้างให้มากยิ่งขึ้น สนับสนุนให้ชาวบ้านใช้สถานที่วัดในการจัดกิจกรรมต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ

๕) พระสังฆาธิการควรมีการจัดโครงการสาธารณสงเคราะห์เพื่อช่วยเหลือผู้ยากไร้ เพื่อเป็นการช่วยเหลือผู้อื่นให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น พร้อมกับการนำหลักธรรมในการแนะนำสั่งสอน เพื่อให้สามารถประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างเป็นปกติสุข

๖.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- ๑) ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป
- ๒) ควรประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อนำมาใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เพื่อให้เกิดรูปแบบในการบริหารงานที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น
- ๓) ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ด้านภาวะผู้นำกับการบริหารงานในการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

บรรณานุกรม

(๑) หนังสือ

- สถาบันพระสังฆาธิการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. คู่มือพระสังฆาธิการ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๕.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน. ข้อมูลศาสนสถาน และพระภิกษุสามเณร จังหวัดลำพูน ประจำปี ๒๕๕๖, ๒๕๕๖. (อัดสำเนา).
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. การพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๔.

(๒) วิทยานิพนธ์

- พระสมุห์สมหวัง ยุติโก (สุวรรณคร). “การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอเมืองจังหวัดสระบุรี”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.